

A NÉMET-FASISZTA CSAPATOK SZETZÚZÁSA MAGYARORSZÁGON. (KILENCEDIK CSAPÁS)¹

D. L. Kazarinov vezérőrnagy

A Szovjetunió területének a német-fasiszta bitorlóktól való felszabadítása után, a Szovjet Hadsereg 1944 őszi elején eljutott Magyarország, Csehszlovákia, Jugoszlávia határaihoz és az a feladat állt előtte, hogy felszabadítsa Csehszlovákia és Jugoszlávia népét a fasiszták uralma alól, szétverje a horthysta hadsereg maradványait és kikapcsolja a háborúból a hitlerista Németország utolsó szövetségését — Magyarországot.

A hitlerista hadvezetést különösen fontos hadi-gazdasági és politikai érdekek fűzték Magyarországhoz. Magyarország ipari gócpontjaiban hadi-üzemek működtek, a magyar bauxit, különösen pedig a magyar olaj nélkülözhetetlen hadifontosságú nyersanyagforrás volt. Magyarország szolgáltatta a fasiszta hadseregnek a háború folytatásához az emberanyag-tartalékot.

A magyar terület stratégiai jelentősége abban állt, hogy Magyarországon keresztül vezettek a legrövidebb utak Ausztriába és Dél-Németországba, ahol a német hadiipar vállalatainak mintegy 60%-a volt összpontosítva.

A hitleri parancsnokság minden intézkedést megtett, hogy állásait Magyarországon megerősítse.

Szeptember folyamán Franciaországból kivont és Magyarország keleti határára átdobott 25 német hadosztályt; Magyarországon totális mozgósítást vezettek be.

A Kárpátokban, a 4. Ukrán Front előtt, az 1. német páncélos hadseregből és az 1. magyar hadseregből álló Heinritzi hadseregcsoport rendezkedett be védelemre.

Kelet-Magyarországon, Erdélyben, a 2. Ukrán Front csapataival szemben a 6. és 7. német és a 2. és 3. magyar hadsereg összesen 36, köztük 8 páncélos és gépkocsizó hadosztályát egyesítő „Dél” hadseregcsoport védett. Jugoszlávia területén a 3. Ukrán Fronttal az „F” hadseregcsoport állt szemben, s Albániában, valamint Görögországban is voltak német-fasiszta megszálló csapatok.

Magyarország területén és a Balkánon, mintegy 82 ellenséges had-

¹ Megtartott előadás kivonata.

osztály tartózkodott. Ilyenformán október elejére a magyar hadszíntéren hatalmas ellenséges erőt összpontosítottak.

E frontszakasz katonai-politikai helyzetének értékelése nyomán kialakult a Legfelsőbb Parancsnokság elgondolása. A cél: szétverni a Kárpátokban, Erdélyben és Jugoszláviában védekező ellenséges csoportosításokat, majd a főerőket Magyarország keleti és déli részein összevonva csapást mérni Budapest—Bécs irányába.

A frontok elé állított feladatok a következők voltak:

A 4. Ukrán Frontnak a 2. Ukrán Fronttal együttműködve ki kellett fejlesztenie támadását Ungvár és Homonna irányába és kijutni a közép-dunai síkságra és a Felső-Tiszához.

A 2. Ukrán Frontnak a jobbszárnyon és középen kellett csapást mérnie Debrecen és Miskolc irányába, szétvernie az ellenség legerősebb csoportosításait Erdélyben és a kárpáti német és magyar csoportosításokat nyugatról átkarolva kijutnia a Csap—Szolnok szakaszon a Tiszához. A Front balszárnya csapatainak el kellett érni a Tisza vonalát Szolnoktól a torkolatáig.

A 3. Ukrán Front csapatainak csapást kellett mérniük Belgrád irányába, szétverni a szembenálló ellenséges csoportosításokat és megtisztítani a német területablóktól a Dunától délre, a Timok és Drina folyók közti egész területet.

A 2. és 3. Ukrán Front kötelékében harcoltak a román és bolgár hadsereg egységei és a magyar partizánok. A front előtt álló feladatot egymással szorosan együttműködve kellett végrehajtani. A kárpáti és erdélyi ellenséges csoportosítások szétzúzásában a fő szerep a 2. Ukrán Frontra hárult, amely az ellenséges kárpáti csoportosítás hátába jutva biztosította a 4. Ukrán Front feladatának megoldását, míg a 3. Ukrán Front Belgrád irányába mért csapása biztosította a 2. Ukrán Front balszárny csapatainak hadműveleteit.

Feladataik végrehajtása után mindhárom Frontnak tovább kellett fejleszteni támadását Budapest és Bécs felé.

Csapataink támadásainak kezdete:

- a Belgrád-i irányban szeptember 28.-a,
- a Munkács—Ungvár-i irányban október 1.,
- a Debrecen-i irányban október 6.-a volt.

A 2. Ukrán Front támadásba átmenve, csapást mért Debrecenre. Október 12-ig felszabadult Kolozsvár (Kluj), Erdély fővárosa, Nagyvárad (Oradea-Mare) és október 19-re a Front magasabb egysége bevette Debrecen, azután pedig Nyíregyházát. Debrecen és Nyíregyházát elhagyva az ellenség elveszítette a kárpáti és erdélyi csoportosításait összekötő fontos útcsofópontjait, ezenkívül veszélyt fenyegette a Kárpátokban harcoló 1. magyar hadsereg hátát. A magyar és német egységek az utánpótlásuktól való elszakadás veszélye miatt tartalékjaikat debreceni és nyíregyházai helyzetük visszaállítására dobták be.

Debrecen térségében heves harc kezdődött.

A 2. Ukrán Front balszárny csapatai támadásukat nyugati és északnyugati irányba kifejlesztve október 11-én bevették Szegedet, átkeltek a Tiszán, s a folyó nyugati partján 110 km szélességben és 90 km mélységben hídfőállást nyertek, amellyel előnyös feltételeket teremtettek a délkeletről Budapestre mérendő csapáshoz.

A 2. Ukrán Front csapatainak támadása fenyegető helyzetet teremtett a Kárpátokban harcoló ellenséges csoportosítások számára. Ilyen értelemben a 4. Ukrán Front csapatai jelentős segítséget kaptak a Kárpátok gerincén védő ellenség legyőzésében.

A 4. Ukrán Front csapatai hegyi harcokban leküzdötték az ellenség ellenállását, s a Kárpátok hágóit birtokbavéve támadást indítottak Munkács és Ungvár irányába, és október 1-től 17-ig felszabadították Kárpátalját s Csap térségében a 4. és 2. Ukrán Front csapatai egyesültek.

A Belgrád elleni támadás folyamán az ellenség súlyos veszteségeket szenvedett. A lövész és páncélos magasabb egységek a dunai folyami flottila páncélnaszádjaival és a jugoszláv partizánokkal együttműködve, október 20-ra felszabadították Belgrádot.

A jugoszláviai harcok folyamán, a 3. Ukrán Front parancsnokának a Legfelsőbb Parancsnokság azt az utasítást adta, hogy erejének egy részét dobja át a Duna bal partjára a Budapest és Bécsre irányuló támadás előkészítése céljából.

Ezzel befejeződött a 2. és 3. Ukrán Front hadműveleteinek első szakasza.

E frontok csapatai hadműveleteinek második szakaszában folyt le a budapesti hadművelet. Ez ideig az ellenség fő csoportosítása Nyíregyháza közelében volt, azaz a 2. Ukrán Front jobbszárnyán.

A Duna—Tisza között az ellenség csoportosítása gyenge volt.

Magában Budapesten a német-fasiszta parancsnokság ugyancsak nem rendelkezett nagyobb erővel.

Ezeket a körülményeket kihasználva a 2. Ukrán Front balszárny csapatai a Duna—Tisza között támadásba kezdtek, elfoglalták Kecskemétet és november 4-re délről elérték Budapest külső védelmi vonalait. A 2. Ukrán Front parancsnoka erőt a középre átcsoportosítva támadásba ment át és keletről is elérték Budapest védelmi vonalait. Erre az időre azonban a hitlerista parancsnokság Miskolcra jelentős erősítést dobott. Budapestre és a front csapatainak a várost menetből bevenniük nem sikerült.

Budapestért hosszadalmas harc kezdődött. A 2. Ukrán Front csapatainak legnagyobb erőfeszítéseit a Budapestért folyó harcok igényelték.

A 2. Ukrán Front csapatai a jobbszárnyon nyugati irányba előnyomulva elfoglalták Miskolcot és támadásukat Ipolyság irányába kifejlesztve, Budapestről északra kiérték a Dunához. A 2. Ukrán Front balszárny csapatai Ercsi körletében és délebbre átkeltek a Dunán, s északi irányba támadást indítottak és elérték a Velencei-tó és Duna között kiépített ellenséges védelmi vonalat.

Ugyanebben az időben a 3. Ukrán Front csapatai, Apatin és Baja térségében átkeltek a Dunán, hidfőállást teremtettek a Duna nyugati partján, támadást fejlesztettek ki Magyarország mélységében Budapest nyugatról való megkerülésére és december első napjaiban ugyancsak elérték a Velencei-tó és Balaton körül kiépített védelmi vonalat.

A Budapest körletét védő „Dél” hadsereg 26 hadosztályból, köztük 10 páncélos és gépkocsizó hadosztályból álló főerejét félgyúruvel karolták át. Szükségessé vált az ellenség budapesti csoportosításainak bekerítése, ezért a 2. Ukrán Front jobbszárny csapatai támadásukat Ipolygátról nyugatra továbbfolytatva elfoglalták Léva körletét és december 26-án a Duna északi partján elérték Esztergomot.

A 3. Ukrán Front csapatai támadásukat északi és nyugati irányban kifejlesztve december 26-ra ugyancsak elérték Esztergomot. A Velenceitől keletre támadó 2. Ukrán Front csapást mérő csoportosításai nyugatról elérték Budapestet és megkezdték a harcot Buda peremkerületeiért. A két Front együttműködésével bekerítették az ellenség budapesti csoportosításait.

Ugyanebben az időben a Velencei-tótól balra harcoló csapatok elfoglalták Székesfehérvárt és elérték a Neszmély—Balaton-i vonalat és létrehozták az ellenség budapesti csoportosítása körülkerítésének külső frontját.

December 26-án Budapest 180 000-es helyőrségének bekerítése befejeződött.

A német parancsnokság intézkedéseket tett, hogy megsejtsé Budapestet körülkerített csapatait és megőrizze helyzetét a dunántúli részen. Ebből a célból január—februárban az ellenség egymásután három ellencsapást hajtott végre. — Az elsőt, 5 páncélos hadosztállyal január 2-án Komárom körzetéből Bicske, Budapest irányába mérte, ezt az ellencsapást visszaverték. A második ellencsapást január 11-én a Székesfehérvártól északnyugatra fekvő körzetből kiindulva Zámoly, Lovasberény, Budapest irányába indították. Az ellenség ebben az irányban 5—6 nap alatt mindössze 6—7 km-t tudott előrehaladni, ellencsapását visszaverték.

Erőátcsoportosítás után, a Székesfehérvártól délnyugatra eső körletből az ellenség január 18-án indította harmadik ellencsapását Dunavecse és északra, Vál, Ercsi irányába.

Csapataink súlyos harcainak és ellenmanővereinek eredményeképpen a Duna és Vál felé kitörő ellenséget február 7-re visszadobták a Balatonhoz és Velencei-tóhoz.

Az ellencsapások után a németek nagyobb ellentámadásra készítették erőiket. E cél érdekében a nyugati frontról átdobták a 6. SS páncélos hadsereget és egyéb egységeket is összegyűjtöttek. Az ellentámadásra összpontosított ellenséges csoportosulás 310 000 embert, 6000 löveget, 1600 harckocsit, 800-nál több szállítógépkocsit és mintegy 900 repülőgépet számlált állományában.

A főcsapást, a 6. páncélos hadsereg erőivel és a 6. tábori hadsereggel a Balaton és Velencei-tó közötti sávban, Dunaföldvár irányába tervezték azzal a céllal, hogy a 3. Ukrán Frontot kettévágják, majd sikerüket a szárnyakon tovább fejlesztve a Duna mentén, a Velencei-tótól északra és a Balatontól délkeletre lévő csapatainkat megsemmisítsék, és kivezessék saját csapataikat a Dunához. Erre az időre, január 13-ra Pestet bevették.

Kisegítő csapásokat hajtottak végre Nagykanizsa körletéből Kaposvár és a Duna irányába, Eszék körletéből pedig Pécs irányába.

A német támadás március 6-án éjjel kezdődött. Először a déli szakaszon, Valpovó körletében ment át az ellenséges csoportosítás támadásba és a Dráván átkelve sikerült a folyó északi partján kisebb harcászati hídfőállást nyernie. A Nagykanizsa térségében működő 2. páncélos hadsereg március 6-án reggel 7 órakor kezdte meg támadását, azonban támadása már a harc első napján összeomlott.

A 6. páncélos hadsereg a főcsapást Seregélyes, Alsótárnóca szakaszon Dunaföldvár irányába folytatta és ebben az irányban elkecsereedett harcok folytak egész 1945. március 16-ig.

Nagy veszteségek árán az ellenségnek sikerült Siófok, Simontornya, Sárkeresztur és a Velencei-tó északnyugati részéig előnyomulni, Dunaföldvár irányába a Sárvíz csatornán átkelni, 30 km. mélységig behatolni védelmünkbe, miközben élőerőben és technikában óriási veszteségeket szenvedett.

A 2. és 3. Ukrán Front csapatai január 16-án megindították támadásukat Bécs irányába, aminek következtében a németek abbahagyták támadásukat és megkezdték gyors visszavonulásukat Nyugatra.

1945. április 4-én Magyarország teljesen felszabadult.